
Spis treści

Zawartość płyty 2	XIII
Przedmowa Marka Swiontkowskiego	XVII
Przedmowa Thomasa P. Rüediego	XVIII
Wstęp	XIX
Współautorzy	XXII
Rozdział 10 Uszkodzenia obręczy barkowej	259
<i>Peter Alexander Cole i Daniel Joseph Marek</i>	
Zwichnięcia stawu barkowo-obojczykowego	259
Klasyfikacja	259
Ocena kliniczna	260
Leczenie nieoperacyjne	260
Wskazania do leczenia operacyjnego	260
Leczenie operacyjne	260
Wyniki	264
Powikłania	264
Złamania łopatki	264
Klasyfikacja	266
Ocena kliniczna	266
Leczenie nieoperacyjne	266
Wskazania do leczenia operacyjnego	268
Leczenie operacyjne	270
Wyniki	288
Powikłania	289
Złamania obojczyka	290
Klasyfikacja	290
Leczenie nieoperacyjne	290
Wskazania do leczenia operacyjnego	292
Leczenie operacyjne	293
Wyniki	296
Powikłania	296
Rozdział 11 Złamania bliższej nasady i przynasady kości ramiennej, zwichnięcia stawu ramiennego	299
<i>Andrew H. Schmidt</i>	
Złamania bliższej nasady i przynasady kości ramiennej	299
Klasyfikacja	300
Leczenie nieoperacyjne	303
Wskazania do leczenia operacyjnego	304
Leczenie operacyjne	309
Wyniki	318
Powikłania	319

	Zwichnięcia stawu ramiennego	323
	Klasyfikacja	324
	Leczenie nieoperacyjne	324
	Wskazania do leczenia operacyjnego	325
	Leczenie operacyjne	326
	Wyniki	327
	Powikłania	327
Rozdział 12	Złamania trzonu kości ramiennej	331
	<i>David C. Templeman i Stephen Andrew Sems</i>	
	Leczenie nieoperacyjne	331
	Rozważania ogólne	331
	Szyny koaptacyjne (szyny „U”)	331
	Ortezy czynnościowe	333
	Gipsowy opatrunek wiszący	334
	Inne nieoperacyjne metody leczenia	334
	Klasyfikacja urazów	334
	Wskazania do leczenia operacyjnego	335
	Nieutrzymanie się odpowiedniego ustawienia odłamów	335
	Złamania otwarte	335
	Współistniejące urazy stawów	336
	Uszkodzenia struktur nerwowo-naczyniowych	336
	Uszkodzenia typu pływający łokieć	336
	Zagrażające złamania patologiczne	336
	Chorzy z mnogimi obrażeniami ciała	339
	Leczenie operacyjne	339
	Rozważania ogólne	339
	Techniki operacyjne: nastawienie otwarte i zespolenie wewnętrzne płytka	340
	Wyniki i powikłania	353
	Zrost w nieprawidłowym ustawieniu	353
	Brak zrostu	353
	Powikłania naczyniowo-nerwowe	354
	Wyniki i powikłania związane ze specyficznymi metodami leczenia	354
Rozdział 13	Złamania dalszej nasady kości ramiennej	359
	<i>Lisa Cannada</i>	
	Wskazania do leczenia operacyjnego	360
	Badanie przedmiotowe	360
	Ocena radiologiczna	361
	Klasyfikacja urazów	362
	Leczenie nieoperacyjne	363
	Leczenie operacyjne	365
	Aspekty ogólne	365
	Czynniki, które należy rozważyć przy planowaniu leczenia operacyjnego	365
	Planowanie przedoperacyjne i śródoperacyjne	365
	Dostęp operacyjny	368
	Postępowanie z nerwem łokciowym	373
	Nastawienie i zespolenie złamania	373
	Opieka pooperacyjna	374

Wyniki	375
Powikłania	377
Destabilizacja zespolenia	377
Brak zrostu kostnego	377
Zrost kostny w nieprawidłowym ustawieniu	378
Zakażenie	378
Neuropatia nerwu łokciowego	380
Utrata zakresu ruchu	380
Kostnienie pozaszkieletowe	381
Powikłania związane z osteotomią wyrostka łokciowego	381
Nowe techniki	381
Rozdział 14 Obrażenia stawu łokciowego	384
<i>David Ring i Neil Harness</i>	
Budowa anatomiczna	384
Złamania głowy kości promieniowej	385
Klasyfikacja	385
Leczenie nieoperacyjne	386
Wskazania do leczenia operacyjnego	387
Leczenie operacyjne	388
Wyniki	391
Powikłania	392
Proste zwichnięcia stawu łokciowego	392
Klasyfikacja	392
Leczenie nieoperacyjne	394
Wskazania do leczenia operacyjnego	396
Leczenie operacyjne	396
Wyniki	400
Powikłania	400
Złamania ze zwichnięciem stawu łokciowego: zwichnięcie stawu łokciowego ze złamaniem główki kości promieniowej	401
Leczenie nieoperacyjne	403
Wskazania do leczenia operacyjnego	405
Leczenie operacyjne	406
Wyniki	407
Złamania ze zwichnięciem stawu łokciowego: złamania ze zwichnięciem wyrostka dziobiastego	407
Klasyfikacja	407
Zwichnięcie stawu łokciowego ze złamaniem wyrostka dziobiastego i głowy kości promieniowej (nieszczęśliwa triada)	408
Uszkodzenia typu tylny-przyśrodkowej szpotawej niestabilności rotacyjnej	411
Złamania wyrostka łokciowego	412
Klasyfikacja	412
Leczenie nieoperacyjne	413
Wskazania do leczenia operacyjnego	413
Leczenie operacyjne	414
Wyniki	419
Złamania wyrostka łokciowego ze zwichnięciem	419
Klasyfikacja	419
Leczenie operacyjne	420

	Wyniki	421
	Powikłania	421
	Rehabilitacja po urazach stawu łokciowego	422
	Powikłania	422
Rozdział 15	Złamania przedramienia	427
	<i>Rena L. Steward</i>	
	Klasyfikacja	428
	Leczenie nieoperacyjne	428
	Wskazania do leczenia nieoperacyjnego	428
	Nastawienie i techniki unieruchomienia w opatrunku gipsowym	428
	Stosowanie ortez czynnościowych	430
	Rehabilitacja	430
	Wskazania do leczenia operacyjnego	431
	Leczenie operacyjne	431
	Zasady ogólne	431
	Planowanie przedoperacyjne	431
	Ułożenie i obłożenie	431
	Obrazowanie	433
	Anatomia chirurgiczna i wybór dostępu operacyjnego	433
	Techniki operacyjne	439
	Wyniki	452
	Powikłania	452
Rozdział 16	Złamania dalszej nasady kości promieniowej	456
	<i>Paul M. Simic i Jeffrey D. Placzek</i>	
	Anatomia	456
	Klasyfikacja	457
	Ocena radiologiczna	457
	Wskazania do leczenia	458
	Leczenie nieoperacyjne	459
	Leczenie operacyjne	459
	Dostęp operacyjny	459
	Szczegółowy opis zabiegów chirurgicznych	463
	Postępy w rehabilitacji	478
	Powikłania	478
	Nowe technologie	480
Rozdział 17	Złamania i zwichnięcia nadgarstka	484
	<i>Jeffrey Todd Watson i Martin I. Boyer</i>	
	Niestabilność nadgarstka	484
	Klasyfikacja	486
	Leczenie nieoperacyjne	489
	Wskazania do leczenia operacyjnego	492
	Leczenie operacyjne	492
	Wyniki	503
	Powikłania	503
	Złamania kości łódeczkowatej	504
	Rozpoznanie	505

	Leczenie nieoperacyjne	506
	Wskazania do leczenia operacyjnego	507
	Leczenie operacyjne	508
	Powikłania	511
	Wyniki	512
	Złamania innych kości nadgarstka	513
Rozdział 18	Złamania i zwichnięcia w obrębie ręki	517
	<i>James P. Higgins i Thomas J. Graham</i>	
	Złamania paliczka dalszego	517
	Leczenie nieoperacyjne	518
	Leczenie operacyjne	519
	Pozastawowe złamania paliczka środkowego i bliższego	523
	Leczenie nieoperacyjne	523
	Leczenie operacyjne	524
	Staw międzypaliczkowy bliższy	530
	Budowa anatomiczna	530
	Zwichnięcie grzbietowe stawu międzypaliczkowego bliższego	530
	Boczne i dłoniowe zwichnięcia w stawie międzypaliczkowym bliższym	538
	Złamania kłykci w obrębie stawu międzypaliczkowego bliższego	538
	Zwichnięcia stawu śródrečno-paliczkowego (MCP)	540
	Leczenie nieoperacyjne	540
	Leczenie operacyjne	541
	Złamania kości śródrečna	541
	Złamania podstaw kości śródrečna i złamania ze zwichnięciem w stawie nadgarstkowo-śródrečnym	542
	Leczenie nieoperacyjne	545
	Leczenie operacyjne	545
	Technika operacyjna	546
	Postępowanie pooperacyjne	549
Rozdział 19	Uszkodzenia obręczy miednicznej	556
	<i>Kyle F. Dickson</i>	
	Klasyfikacja i budowa anatomiczna	556
	Leczenie nieoperacyjne	560
	Wskazania do leczenia operacyjnego	562
	Leczenie operacyjne	564
	Uszkodzenia przedniej części obręczy miednicy	564
	Uszkodzenia tylne obręczy miednicznej	571
	Rehabilitacja	586
	Nowe techniki	586
	Wyniki	587
	Powikłania	588
Rozdział 20	Złamania panewki stawu biodrowego	591
	<i>Philip J. Kregor i Michael Stover</i>	
	Klasyfikacja	592
	Leczenie nieoperacyjne	598
	Wskazania do leczenia operacyjnego	599

Leczenie operacyjne	601
Anatomia chirurgiczna i dostępy operacyjne	601
Techniki operacyjne	612
Rehabilitacja	634
Nowe techniki	635
Wyniki	639
Jakość nastawienia złamania	640
Ocena radiologiczna i kliniczna leczenia operacyjnego złamań panewki stawu biodrowego	641
Wyniki zespolenia operacyjnego złamań tylnej ściany panewki stawu biodrowego	641
Wyniki odroczonego zespolenia złamań panewki stawu biodrowego oraz operacji rewizyjnych	642
Wyniki czynnościowe	642
Powikłania	643
Zakrzepica żył głębokich	643
Zakażenie	643
Uszkodzenie struktur nerwowych	644
Uszkodzenie struktur naczyniowych	644
Pourazowe zmiany zwyrodnieniowe	645
Martwica awaskularna	645
Kostnienie pozastawowe	646

Zawartość płyty 2

10. Uszkodzenia obręczy barkowej

- Nagranie 10–1 (Płyta 2) ORIF złamania dalszej nasady obojczyka za pomocą płytki z haczykiem** Nagranie pokazuje zastosowanie obojczykowej płytki z haczykiem do nastawienia i zespolenia dalszej nasady obojczyka i stawu barkowo-obojczykowego u chorego, u którego przeprowadzono także otwarte nastawienie i zespolenie wewnętrzne towarzyszącego złamania łopatki.
- Nagranie 10–2 (Płyta 2) ORIF złamania łopatki z dostępu tylnego z wykorzystaniem okien międzymięśniowych** Nagranie pokazuje leczenie operacyjne wieloodłamowego złamania łopatki przy zastosowaniu dostępu Judeta w połączeniu z wykorzystaniem okna międzymięśniowego w celu dotarcia do brzegu bocznego łopatki i zespolenia go.
- Nagranie 10–3 (Płyta 2) Operacja naprawcza zrostu obojczyka w nieprawidłowym ustawieniu** Nagranie to pokazuje otwarte nastawienie i zespolenie wewnętrzne nieprawidłowego 6–8-tygodniowego zrostu istotnie przemieszczonego złamania obojczyka, powodującego dolegliwości bólowe u pracownika wykonującego czynności związane z podnoszeniem kończyny ponad głowę. Wykonano zespolenie śrubą ciągnącą wprowadzoną przez płytkę, po uprzednim usunięciu kostniny i uzyskaniu anatomicznego nastawienia odłamów złamania.

11. Złamania bliższej nasady i przynasady kości ramiennej, zwichnięcia stawu ramiennego

- Nagranie 11–1 (Płyta 2) Nastawienie zamknięte i przezskórne zespolenie drutami** Nagranie to pokazuje technikę nastawienia zamkniętego i zespolenia drutami niestabilnego złamania szyjki chirurgicznej kości ramiennej.
- Nagranie 11–2 (Płyta 2) ORIF złamania ze zwichnięciem przednim stawu ramiennego nieblokowaną płytką do zespolen złamań okołostawowych** U tego chorego doszło zarówno do zwichnięcia przedniego głowy kości ramiennej, jak i skośnego złamania bliższej części trzonu kości ramiennej. Nagranie to pokazuje leczenie tego typu urazu przy użyciu nieblokowanej płytki do zespolen złamań okołostawowych.
- Nagranie 11–3 (Płyta 2) Nastawienie otwarte wieloodłamowego złamania bliższej nasady i przynasady kości ramiennej przy użyciu płytki blokowanej** Nagranie to pokazuje leczenie złamania typu zaklinowanego z ustawieniem odłamów na koślavo, współistniejącym z przemieszczeniem i rozkałkowaniem obu guzków kości ramiennej przy użyciu płytki blokowanej zaprojektowanej do zespolen w obrębie bliższej nasady i przynasady kości ramiennej.
- Nagranie 11–4 (Płyta 2) Gwoździowanie śródszpikowe złamania bliższej nasady i przynasady kości ramiennej gwoździem ryglowanym** Nagranie to pokazuje leczenie niestabilnego złamania szyjki chirurgicznej przy użyciu gwoździa śródszpikowego ryglowanego śrubami stabilizującymi głowę kości ramiennej.
- Nagranie 11–5 (Płyta 2) Gwoździowanie śródszpikowe bliższej nasady i przynasady kości ramiennej przy użyciu gwoździa ryglowanego śrubą typu Spiral Blade** Nagranie to pokazuje leczenie niestabilnego złamania szyjki chirurgicznej przy użyciu gwoździa śródszpikowego ryglowanego śrubą typu Spiral Blade.

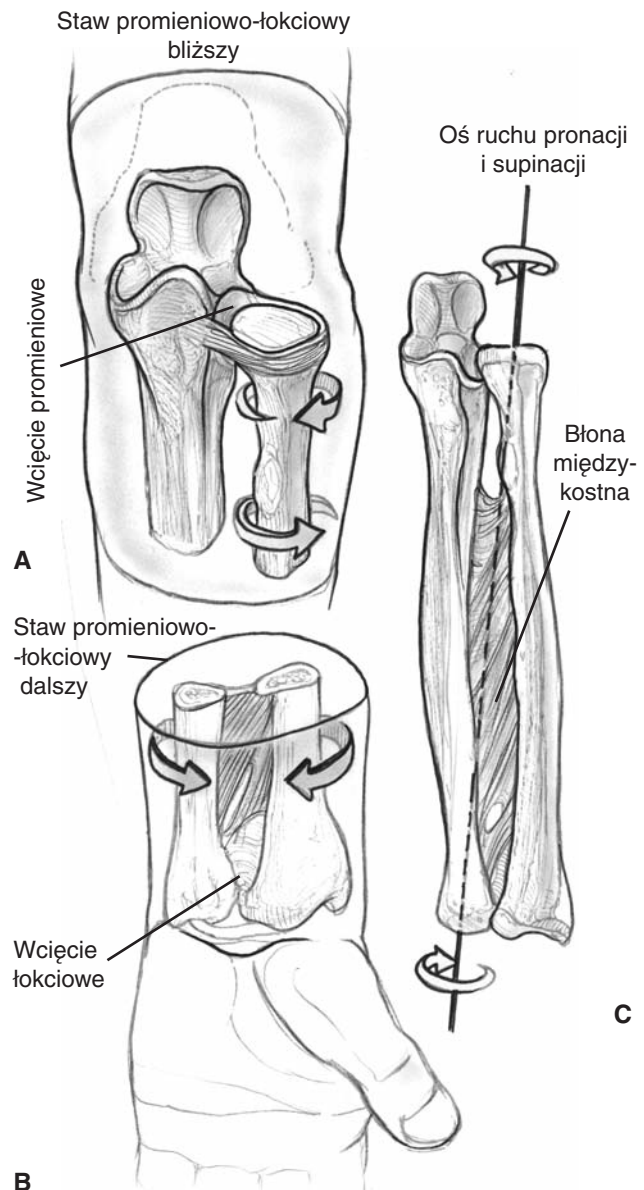

15 Złamania przedramienia

Rena L. Steward

Złamania kości promieniowej i łokciowej są częstymi urazami; w Stanach Zjednoczonych tylko w roku 1998 doszło do 644 tys. takich złamań.¹ Najczęstszą ich przyczynę stanowią upadki, a 26% z nich dotyczy dzieci poniżej 15. roku życia.¹ Istnieją cztery główne rodzaje złamań przedramienia: współistniejące złamanie trzonu kości promieniowej i łokciowej (najczęstsze), złamanie kości łokciowej ze zwicnięciem głowy kości promieniowej (złamanie Monteggia), złamanie kości promieniowej ze zwicnięciem stawu promieniowo-łokciowego dalszego (DRUJ – *distal radial ulnar joint*) (złamanie Galeazziego) oraz izolowane złamanie kości łokciowej. Specyficzną cechą kości przedramienia, odróżniającą ją od pozostałych kości długich, jest to, że obie kości przedramienia powinno się raczej traktować jak „staw”, a nie jak parę „kości długich”. W przypadku innych kości długich anatomiczne przywrócenie kształtu trzonu nie jest konieczne. Zamiast tego operacja powinna prowadzić do przywrócenia długości, zniesienia przemieszczenia kąтового i odtworzenia prawidłowej rotacji. Ponieważ nawracanie i odwracanie wykonywane jest przez obrót kości promieniowej wokół kości łokciowej, zarówno krzywizna kości promieniowej, jak i integralność przestrzeni międzykostnej muszą zostać anatomicznie odtworzone, jeżeli przedramię ma powrócić do pełnej sprawności (Ryc. 15–1A–C).^{2,3} Ponieważ kość promieniowa i łokciowa łączą się ze sobą stawowo od strony dalszego i bliższego końca, integralność tych stawów jest kolejnym kluczowym warunkiem osiągnięcia bardzo dobrych długoterminowych wyników leczenia urazu.

Z wyjątkiem niektórych izolowanych złamań trzonu kości łokciowej, leczenie operacyjne jest podstawą leczenia złamań przedramienia. Szczegółowość i staranność badania przynoszą bardzo dobre wyniki w postaci powodzenia leczenia (98% w przypadku kości promieniowej oraz 96% w przypadku kości łokciowej) i gwarantują zadowolenie chorych.^{4–6} Złożona anatomia przedramienia oraz potrzeba anatomicznego nastawienia powodują, że leczenie przedramienia może stanowić z jednej strony bardzo wymagające wyzwanie dla operatora, ale z drugiej – może być źródłem ogromnej satysfakcji.

Rycina 15–1 Dwie kości przedramienia tworzą jednostkę czynnościową, z osią rotacji rozciągającą się od stawu promieniowo-główkowego do stawu promieniowo-łokciowego dalszego. (A) Staw promieniowo-łokciowy bliższy. (B) Staw promieniowo-łokciowy dalszy. (C) Oś obrotu przedramienia.

Klasyfikacja

Podobnie jak w przypadku wielu złamań trzonu kości, złamania kości promieniowej i łokciowej nie są opisywane za pomocą powszechnie przyjętego czy ogólnie akceptowanego systemu klasyfikacyjnego. Ponieważ wybór dostępu operacyjnego do kości promieniowej zależy od tego, która część trzonu uległa złamaniu, złamania trzonu kości promieniowej (i sąsiadującej z nią kości łokciowej) często dzieli się po prostu na złamania bliższej, środkowej i dalszej trzeciej części trzonu. Podobnie jest ze złamaniami typu Galeazziego, które opisuje się na podstawie tego, która trzecia część kości promieniowej uległa złamaniu. Izolowane złamania trzonu kości łokciowej są generalnie klasyfikowane po prostu jako przemieszczone lub nieprzemieszczone, w zależności od tego, czy odłamy uległy przemieszczeniu odpowiednio o więcej czy mniej niż 50%.⁷ Złamania typu Monteggia są najczęściej opisywane przy użyciu klasyfikacji Bado.⁸ Klasyfikacja ta opisuje kierunek przemieszczenia głowy kości promieniowej, który pokrywa się z wierzchołkiem złamania kości łokciowej i może być przedni (typ I), tylny (II) lub boczny (III). Typ IV złamania obejmuje zwichnięcie przednie głowy kości promieniowej ze złamaniem obu kości, promieniowej i łokciowej, w bliższej trzeciej części przedramienia (**Ryc. 15–2A–D**).

Leczenie nieoperacyjne

Wskazania do leczenia nieoperacyjnego

W przypadku przedramienia istnieją dwa wskazania do leczenia nieoperacyjnego. Pierwszym wskazaniem są złamania u dzieci z nie do końca ukształtowanym szkieletem, omawianie których wykracza poza ramy niniejszego opracowania. Drugie wskazanie dotyczy izolowanych złamań trzonu kości łokciowej, spowodowanych przez bezpośrednie uderzenie, takich jak np. złamanie powstałe w wyniku uderzenia tępym narzędziem. Dopuszczalne kryteria leczenia nieoperacyjnego złamań trzonu kości łokciowej obejmują przemieszczenie mniejsze niż 50% szerokości trzonu oraz zniekształcenie kątowe poniżej 10°.^{7,9,10} Wykazano, iż po leczeniu nieoperacyjnym złamania bliższej trzeciej części trzonu kości łokciowej są związane z większą utratą zakresu ruchu nawracania (średnio 12°) w porównaniu ze złamaniami dalszej trzeciej części trzonu (5°).² Dlatego też zaleca się operacyjne

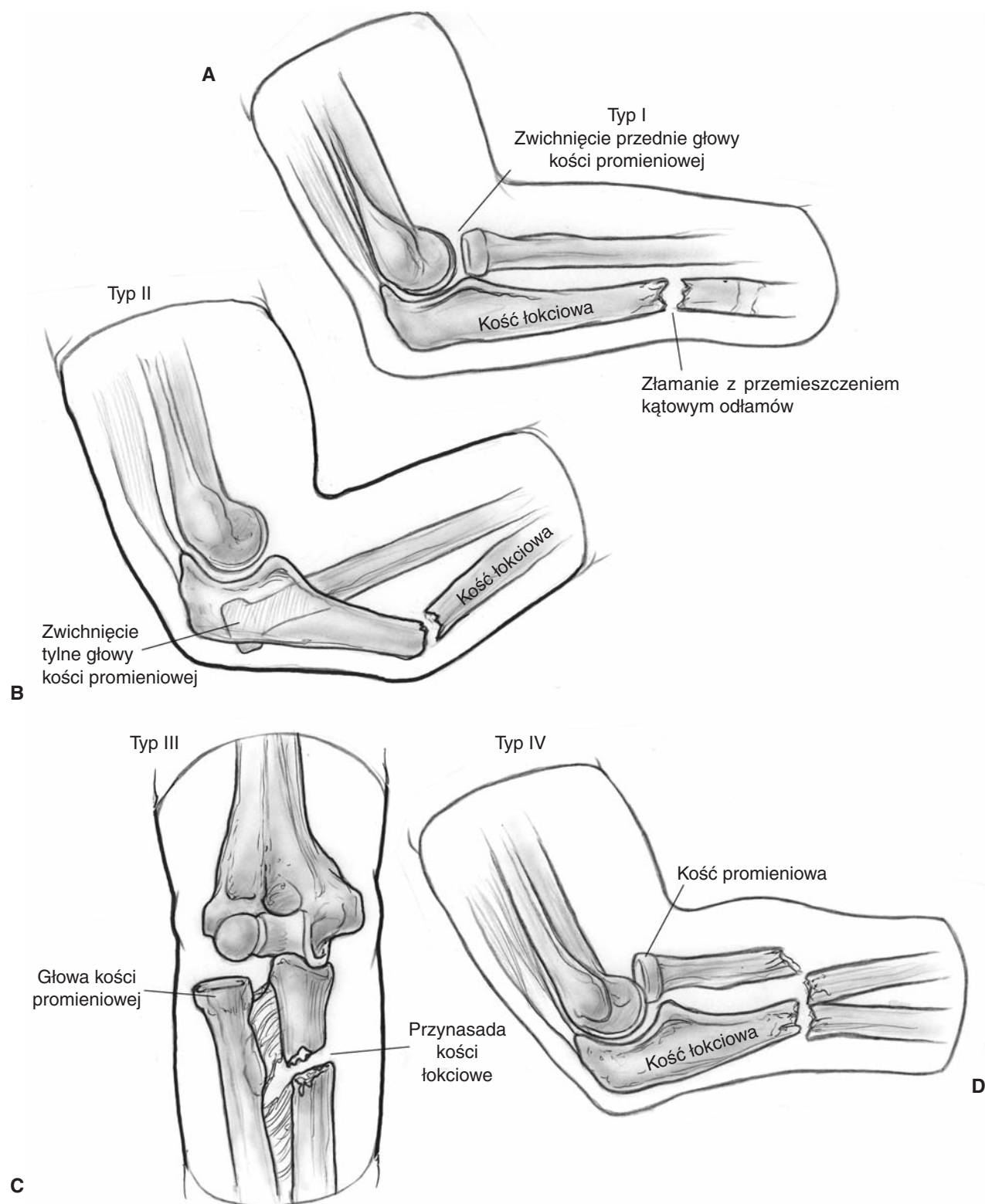
leczenie złamań bliższej trzeciej części trzonu kości łokciowej. Należy przy tym podkreślić, iż zasady te nie dotyczą kości promieniowej. Niezwykle rzadko obserwuje się prawdziwe izolowane złamanie kości promieniowej, ponieważ bezpośrednie uderzenie ma małe szanse trafić w część promieniową przedramienia. Szukając współistniejącego uszkodzenia DRUJ (*distal radio-ulnar joint*) w przypadku pozornie „izolowanych” złamań kości promieniowej, należy zachować szczególną czujność, ponieważ DRUJ może ulec samoistnemu nastawieniu. Należy pamiętać, iż kości przedramienia tworzą pierścień, a zatem przełamanie ich tylko w jednym miejscu jest raczej mało prawdopodobne.

Nastawienie i techniki unieruchomienia w opatrunku gipsowym

Leczone nieoperacyjnie izolowane złamania trzonu kości łokciowej nie wymagają nastawienia techniką zamkniętą, ponieważ wskazania do leczenia nieoperacyjnego (przemieszczenie poniżej 50% i zniekształcenie kątowe poniżej 10°) są takie same, jak kryteria dopuszczalnego ustawienia odłamów złamania.^{7,9–13} Ponieważ zarówno błona międzykostna, jak i kość promieniowa pozostają nieuszkodzone, złamania tego typu uważane są za stabilne i nie wymagają sztywnego unieruchomienia.^{7,14,15} Dlatego też w leczeniu takich złamań często z dobrym wynikiem stosuje się opatrunek gipsowy sięgający poniżej stawu łokciowego, szynę oraz bandaż elastyczny.^{16–18} Wykazano, iż stosowanie opatrunku gipsowego sięgającego powyżej łokcia znacznie zmniejsza liczbę dobrych i bardzo dobrych wyników leczenia, a zatem nie jest zalecane.¹⁹

Przemieszczone złamania kości promieniowej są związane ze skróceniem, zniekształceniem kątowym i pewnego stopnia uszkodzeniem stawu promieniowo-łokciowego dalszego. Złamania tego typu są w zasadzie niemożliwe do nastawienia przy użyciu metod zamkniętych i w przypadku dorosłych wymagają leczenia operacyjnego.

Przemieszczone złamania obu kości, tj. promieniowej i łokciowej, są bardzo niestabilne. Chociaż zaleca się leczenie operacyjne tego typu uszkodzeń, konieczne jest ich tymczasowe unieruchomienie szyną. Zazwyczaj stosuje się dobrze wyściełaną, grzbietowo-dłoniową szynę gipsową, wyprofilowaną pomiędzy obiema kośćmi, tak aby utrzymać oś kończyny i zapewnić pewien stopień stabilności do czasu zabiegu chirurgicznego.

Rycina 15–2 Klasyfikacja Bado złamań typu Monteggia. **(A)** Obrażenie typu I według Bado ze zwichnięciem przednim głowy kości promieniowej. **(B)** Obrażenie typu II według Bado ze zwichnięciem tylnym głowy kości promieniowej. **(C)** Obrażenie typu III według Bado, charakteryzujące się zwichnię-

ciem bocznym głowy kości promieniowej, zazwyczaj związane ze złamaniem kości łokciowej dystalnie tuż obok wyrostka dziobiastego. **(D)** Obrażenie typu IV według Bado charakteryzuje się zwichnięciem przednim głowy kości promieniowej i złamaniem obu kości, tj. promieniowej i łokciowej.

Stosowanie ortez czynnościowych

Stosowanie ortez czynnościowych opiera się na założeniu, iż słupek cieczy (płynu wewnątrz przedramienia) w obrębie ścisłego ograniczenia w postaci ortozy czynnościowej jest nieściśliwy i w ten sposób zapewnia odporność na zniekształcenie. W największym opublikowanym badaniu dotyczącym izolowanych złamań kości łokciowej Sarmiento i wsp. odnotowali wzrost w 99% przypadków oraz dobre i bardzo dobre czynnościowe wyniki leczenia z zastosowaniem ortez w 96% przypadków.¹³ Ortezy czynnościowe umożliwiają pełen zakres ruchów zarówno w stawie łokciowym, jak i w nadgarstku, a przy tym są lekkie i stosunkowo niedrogie. Kilka innych badań klinicznych potwierdza bardzo dobre wyniki ich stosowania (**Ryc. 15–3 i 15–4**).^{10,12,13,20,21} U chorych, u których ilość płynu pozakomórkowego ulega częstym wahaniom, np. na skutek ciężkiej zastoinowej niewydolności krążenia (CHF – *congestive heart failure*) lub wymagających przetoczenia dużej objętości płynów, zastosowanie ortez może nie być skuteczne.

Pomimo dobrych wyników leczenia uzyskiwanych przy stosowaniu ortez, istnieją również dowody, iż dobre wyniki można osiągnąć także przez wczesne uruchomienie chorego. Badania przeprowadzone na zwłokach wykazały, iż złamania z przemieszczeniem mniejszym niż 50% są rotacyjnie stabilne.⁷ Niektórzy badacze zalecają wczesne uruchomienie z pozostawieniem elastycznego opatrunku uciskowego lub bez opa-

Rycina 15–3 Zdjęcie chorego z izolowanym złamaniem trzonu kości promieniowej, leczonym za pomocą ortozy czynnościowej.

trunku, po tygodniu, dwóch unieruchomienia w szynie sięgającej poniżej łokcia.^{7,19,22,23} Wyniki metaanalizy ujawniły, iż czas uzyskania zrostu był krótszy u chorych leczonych metodą wczesnego uruchomienia niż u chorych leczonych przy użyciu ortez czynnościowych, podczas gdy odsetek dobrych i bardzo dobrych wyników leczenia był porównywalny.¹⁸

Rehabilitacja

Leczenie izolowanych złamań trzonu kości łokciowej za pomocą jednej z opisanych powyżej metod nieoperacyjnych przynosi ogólnie bardzo dobre wyniki, jeżeli odpowiednio wcześnie wprowadza się ćwiczenia zakresu ruchu. Czynne ćwiczenia zakresu ruchu zarówno stawu łokciowego, jak i nadgarstka, obejmujące odwracanie/nawracanie, powinno się zacząć niemal na-

Rycina 15–4 Izolowane złamanie trzonu kości promieniowej po 8 tygodniach leczenia z wczesnym uruchomieniem. Nie wystąpiła żadna zmiana przemieszczenia lub zniekształcenia kąтового i widoczna jest wczesna kostnina.

tychmiast, w zależności od dolegliwości bólowych, natomiast z pewnością nie później niż 2 tygodnie po urazie. Należy również ćwiczyć zakres ruchu w stawie ramiennym. Chory powinien używać kończyny dotkniętej urazem do wykonywania czynności dnia codziennego, takich jak czesanie się czy jedzenie. Obciążanie kończyny należy ograniczyć do nie więcej niż 1 kg w ciągu pierwszych 4 tygodni, a następnie można je stopniowo zwiększać w ramach możliwości chorego. Wprawdzie przenoszenie ciężaru ciała (na kulach łokciowych) nie jest dozwolone aż do 6. tygodnia po urazie, natomiast wolno choremu właściwie od razu poruszać się za pomocą kuli z podparciem przedramienia, o ile pozwalają na to dolegliwości bólowe.

Wskazania do leczenia operacyjnego

Wszystkie złamania trzonów kości przedramienia u dorosłych, z wyjątkiem powyżej opisanych minimalnie przemieszczonych, izolowanych złamań kości łokciowej, najlepiej jest leczyć operacyjnie.^{4,24,25} Przypomnijmy, że cele leczenia są dwojakie: anatomiczne przywrócenie długości, rotacji i krzywizny obu kości, a także przestrzeni między nimi oraz zapewnienie odpowiedniej stabilności pozwalającej na wczesne uruchomienie. Cele te osiągnąć można jedynie przez leczenie operacyjne.²⁶

Leczenie operacyjne

Zasady ogólne

Stabilne zespolenie wewnętrzne złamań przedramienia najlepiej osiąga się, postępując zgodnie z tradycyjnymi zasadami zespalania złamań. Jeżeli jest to możliwe, stosuje się dociśnięcie odłamów albo za pomocą śruby ciągnącej przy zespoleniu płytką neutralizującą (złamania skośne lub spiralne), albo też płytką kompresyjną (w przypadku złamań poprzecznych). Aby zastosować te techniki, szczelina złamania musi być w całości odsłonięta. Należy jednocześnie stosować współczesne zasady zespalania złamań, które podkreślają potrzebę zachowania dopływu krwi zarówno do kości, jak i do tkanek miękkich, co można osiągnąć przez staranne preparowanie tkanek miękkich i delikatne nastawianie złamania. Jednym z wyzwania związanych z zespoleniem złamań przedramienia jest stworzenie jak najlepszego dostępu do szczeliny złamania przy jednoczesnej jak najmniejszej ingerencji w tkanki miękkie.

Planowanie przedoperacyjne

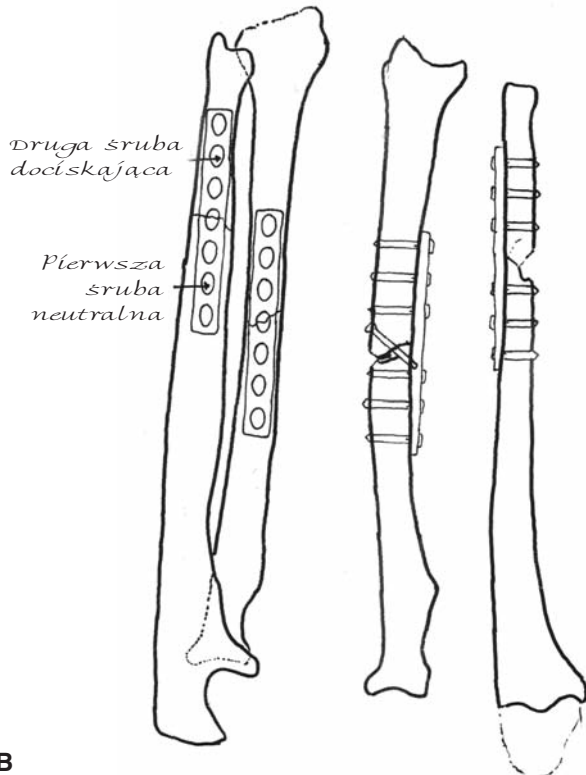
Przygotowanie dokładnego i dobrze przemyślanego planu operacji przed zabiegiem ma olbrzymie znaczenie. Planowanie przedoperacyjne pozwala upewnić się, że podczas zabiegu dostępne będą: niezbędne wyposażenie, odpowiednie narzędzia i techniki obrazowania, oraz że obecny będzie odpowiednio przygotowany personel. Warto zatem poświęcić trochę czasu na planowanie przedoperacyjne; pozwala ono wyeliminować późniejszą frustrację, ewentualne straty czasu i niebezpieczeństwo związane z wystąpieniem nieprzewidzianych problemów śródoperacyjnych.

Planowanie przedoperacyjne w przypadku złamań przedramienia jest stosunkowo proste; w jego ramach należy przygotować dobrej jakości zdjęcia rentgenowskie w projekcji przednio-tylnej (*AP* – *anterior-posterior*) i bocznej, kalkę techniczną, zestaw przezroczystych szablonów wszystkich implantów w odpowiedniej skali oraz kilka markerów. Stopień powiększenia może się różnić w przypadku obrazów cyfrowych, jednak zazwyczaj rentgenogramy tego typu zawierają podziałkę lub skalę, których można użyć do wyliczenia właściwych rozmiarów. Obecnie dostępne są komputerowe szablony, pozwalające na planowanie przedoperacyjne wykonywane bezpośrednio na cyfrowych radiogramach, dzięki czemu można zrezygnować z tradycyjnych narzędzi (papieru i flamastra).

Plan przedoperacyjny powinien składać się z dwóch kluczowych elementów: rysunku odłamów złamania wraz z odpowiednim materiałem zespalającym oraz planu właściwego operacji wyszczególniającego po kolei wszystkie kroki, jakie należy wykonać w trakcie zabiegu chirurgicznego. Plan musi uwzględniać wszystkie niezbędne aspekty, a więc ułożenie chorego, obłożenie pola operacyjnego, konieczność użycia opaski Esmarcha, znieczulenie, dostęp operacyjny, czynności prowadzące do nastawienia złamania i umieszczenia materiału zespalającego, zamknięcie rany pooperacyjnej, opatrunek i unieruchomienie w szynie. Na **Rycinie 15–5A–C** przedstawiono plan postępowania w przypadku złamania kości promieniowej i łokciowej. Jeżeli porównamy radiogramy pooperacyjne z przedstawionym na rycinie planem, zauważymy, że efekt końcowy zabiegu zbieżny jest z przygotowanymi wcześniej szkicami przedoperacyjnymi.

Ułożenie i obłożenie

Wszystkie złamania kości promieniowej i łokciowej można z łatwością operować w ułożeniu chorego na

Plan przedoperacyjny

1. Pozycja na wznak/stolik na ramie/opaska Esmarcha, bez wyciskania krwi z konczyny
2. Dostęp przedni (Henry'ego) do kości promieniowej
3. Odslonić złamanie bez szkieletowania odłamów z okostnej i tkanek miękkich *Narzędzia specjalne: zglebnik dentystyczny.
4. Nastawienie → śruba międzyodłamowa
5. Płytkę neutralizującą - LCDC, 7 otworów (otwór centralny pozostawiony wolny)
6. Dostęp łokciowy do kości łokciowej: przedział pomiędzy mięśniami ECU/FCU
7. Nastawienie. Upewnić się, że nie ma drobnych odłamów w obrębie błony międzykostnej
8. Płytkę dociskową
Śruba nr 1 - otwór 6 (proksymalny) w pozycji neutralnej
Śruba nr 2 - otwór 2 (dystalny) w pozycji dociskającej
otwory 1/3/5/7 neutralne
9. Kontrola fluoroskopowa + pełen zakres ruchu
10. Zamknięcie tkanki podskórnej i skóry (dren, jeżeli jest to konieczne)
11. *Bez szwy*

B
Rycina 15-5 Przykład planu przedoperacyjnego. **(A)** Radiogramy w pozycji przednio-tylnej i bocznej przemieszczonego złamania kości promieniowej i łokciowej. **(B)** Rysunek rzeczywistego planu przedoperacyjnego z dokładnym wymienie-

niem kolejnych etapów operacji, materiału zespalającego i wyposażenia. **(C)** Radiogramy pooperacyjne. Warto zwrócić uwagę na to, jak bardzo zespolenie rzeczywiste przypomina to narysowane w ramach planowania przedoperacyjnego.